

Т. В. Гарачук,
кандидат педагогічних наук, викладач кафедри фахових методик та інноваційних
технологій у початковій школі
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РОБОТИ З МАТЕМАТИЧНО ЗДІБНИМИ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Сьогодні конкурентоспроможність та конкурентоздатність випускника вищого навчального закладу визначається не тільки його кваліфікацією, але й розвитком якостей та ціннісних орієнтацій, які сприяють успішній соціалізації та неперервному професійному зростанню. Вища освіта у сучасних умовах не задовольняє потреб держави, суспільства та особистості: освітній процес у вузах будується на основі колишньої знанневої моделі і, як наслідок, ми вимушені констатувати зниження якості знань випускників, консерватизм у використанні інноваційних методів навчання та сучасних освітніх технологій. Відтак, перед системою вищої освіти актуальним постало питання змісту, структури та технологізації професійної освіти майбутніх учителів початкової школи, які б відповідали вимогам часу.

Нашою метою є аналіз методів навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи до роботи з математично здібними школярами.

Філософи розглядають поняття «метод» як «спосіб організації практичного і теоретичного освоєння дійсності, зумовлений закономірностями відповідного об'єкта» [10]. Українським педагогічним словником метод навчання схарактеризовано як «спосіб організації практичного й теоретичного освоєння дійсності, зумовлений закономірностями розглядуваного об'єкта» [1, с. 205] або як «спосіб досягнення певної мети, розв'язання конкретного завдання, сукупність засобів чи операцій практичного або теоретичного освоєння (пізнання) дійсності» (І. Зязюн) [5, с. 313].

Звертаючись до дефініції поняття «метод навчання», зазначимо, що педагоги розуміють його як:

– спосіб взаємодії вчителя та учнів з метою розв'язання певного завдання в межах навчально-виховного процесу (Вол. Бондар, Л. Крившенко, А. Кузьмінський, В. Омеляненко, О. Савченко та ін.);

– специфічну дидактичну категорію, що тісно пов'язана зі всіма структурними компонентами педагогічної системи (Н. Бордовська, А. Реан та ін.);

– прийом, за допомогою якого передається та засвоюється необхідна інформація (С. Максимюк та ін.);

– систему дій, що повністю забезпечує процес пізнавальної та практичної діяльності та допомагає в засвоєнні змісту навчального матеріалу і як наслідок досягненні навчальної мети (І. Зайченко та ін.);

– «шлях навчально-пізнавальної діяльності до результатів, визначених завданнями навчання» (Н. Мойсенюк [4, с. 301]).

При виборі методів навчання для підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи з математично здібними школярами ми звертали увагу на повну відповідність метода навчання змісту, меті та завданням навчальної діяльності, принципам навчання та рівню розвитку самостійності майбутніх фахівців у галузі початкової освіти. У рамках нашого дослідження методи навчання було поділено на *традиційні та інноваційні*.

До *традиційних методів*, враховуючи наукові позиції дослідників А. Алексюка, Ю. Бабанського, Вол. Бондаря та ін., належать методи:

– організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності (передача і засвоєння професійних знань, формування практичних умінь і навичок);

– стимулювання, мотивації навчальної діяльності (формування позитивних мотивів, переконання у власно обраній справі, стимулювання пізнавальної активності та відповідальності у навчання та майбутній діяльності);

– контролю, аналізу та оцінювання результатів навчання (перевірка рівня засвоєння навчального матеріалу, рівня сформованості відповідних умінь та навичок).

У контексті нашого дослідження, до *інноваційних методів* навчання було відібрано інтерактивні методи. Сутність та специфіку інтерактивних методів

схарактеризовано в роботах О. Біди, І. Дичківської, Г. Коберник, О. Комар, І. Осадченко, І. Пальшкової, Л. Пироженко, О. Пометун, О. Савченко, Г. Селевка та ін. О. Пометун аналізує інтерактивні методики як інноваційне педагогічне явище трактує інтерактивні методи як посилену педагогічну взаємодію, «взаємовплив учасників педагогічного процесу через призму власної індивідуальності, особистого досвіду життєдіяльності» [6, с. 38]. Ученою зазначено, що ключовою категорією інтерактивного методу є взаємодія, тобто невимушена міжособистісна комунікація. Впровадження інтерактивних методів спрямовано на постійну зміну, переорієнтацію, удосконалення поведінкових моделей учасників педагогічного процесу.

Як зауважує О. Савченко, метою інтерактивних методів «є організація такого співнавчання та взаємонавчання (колективного, групового, парного), що спонукає всіх до взаємодії, взаємо- й самоконтролю, рефлексії думок і поведінки» [9, с. 294]. Дидактом наголошено: за допомогою цих методів, навчання притаманний цілеспрямований характер, кожна особистість відчуває себе зацікавленою та здатною до активної взаємодії в колективі.

Досліджуючи проблему підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології, О. Комар зауважує про тісний взаємозв'язок педагогічної технології та методів навчання й трактує інтерактивний метод навчання як «впорядкований спосіб активної суб'єкт-суб'єктної взаємодії між усіма учасниками навчального процесу, спрямований на досягнення цілей і завдань освіти, який сприяє накопиченню в учасників соціального досвіду спілкування та освоєнню ними соціальних методів організації навчальної діяльності» [3, с. 85]. Дослідницею зазначено, що інтерактивні методи спрямовані на реалізацію особистісних інтересів й потреб та формулюють уявлення про сучасну природу знання як соціального, динамічного та суспільного продукту.

Низка науковців у своїх працях порівнює традиційні та інтерактивні методи навчання, виокремлюючи сутнісні характеристики кожної групи методів. Наприклад, О. Савченко подано порівняльну характеристику пасивного й інтерактивного навчання, з метою виявлення їх сильних та слабких сторін [9,

с. 294]; О. Пометун проаналізовано традиційні та інтерактивні методи навчання з огляду на цілі навчання, місце викладача й студента у навчальному процесі та організацію комунікативного процесу в освітньому просторі [8, с. 7–12].

На основі досліджень Т. Грітченко, О. Комар, Л. Пироженко, О. Пометун, О. Савченко та ін. виокремлено такі інтерактивні методи навчання, які можна використовувати у підготовці майбутнього вчителя початкової школи до роботи з математично здібними школярами: «Робота в парах», «Мікрофон», «Метод ПРЕС», «Займи позицію», «Аналіз ситуації», «Мозковий штурм», «Дискусія», «Робота в малих групах», «Навчаючи-учусь», «Карусель», «Ажурна пилка», «Два-чотири-всі разом», «Дерево рішень» тощо [2; 7].

Зауважуємо, що інтерактивні методи навчання розвивають зв'язне мовлення учнів; сприяють формуванню самостійності та неупередженості в процесі навчальної діяльності; вчать застосовувати творчий підхід та систему нестандартних рішень; розвивають навички молодших школярів дискутувати, висловлювати та відстоювати власну позицію, обґрунтовувати особисті рішення; сприяють розвитку творчих, дослідницьких та математичних здібностей; вдосконалюють уміння працювати в групах в сприятливій психологічній атмосфері тощо.

Отже, традиційні та інноваційні методи навчання відіграють важливу роль у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи до роботи з математично здібними школярами. Перспектива подальших досліджень полягає у детальному обґрунтуванні інтерактивних технологій у роботі з математично здібними учнями початкової школи.

Список використаних джерел

1. Гончаренко Семен. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ : Лебідь, 1997. – 376 с.
2. Інтерактивні технології навчання в початковій школі : Навчальний посібник / О. І. Пометун, Г. І. Коберник, О. А. Комар та ін. – Умань : РВЦ «Софія». – 2009. – 264 с.
3. Комар О. А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій. Теоретико-методичні аспекти. Монографія / О. А. Комар. – Умань : РВЦ «Софія», 2008. – 332 с.
4. Мойсенюк Н. Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 3-є видання, доповнене / Н. Є. Мойсенюк. – К., 2001. – 608 с.

5. Педагогічний словник / За редакцією дійсного члена АПН України Ярмаченка М. Д. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 515 с.
6. Пометун О. Інтерактивні методики та система навчання / О. Пометун. – К. : Шк. світ, 2007. – 112 с. – (Б-ка «Шк. світу»).
7. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. – К., 2007. – 144 с.
8. Пометун О. Інтерактивні технології навчання : теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : Видавництво А.С.К., 2002. – 135 с.
9. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : [підручн.] / О. Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012. – 504 с.
10. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремінь, В. В. Ільїн. [Електронний ресурс]. – К. : Книга, 2005. – 528 с. – Режим доступу до ресурсу : <http://studentbooks.com.ua/content/view/1395/53/1/1/#1680>.